

SACRA MEN TEN

De doop 1
Het vormsel 2
De eucharistie 3

A row of lit candles with a dark background. The candles are lit, and their flames are visible. The text is overlaid on the candles.

*'Licht bent u door uw
gemeenschap met Christus.
Leef dan ook zonder
ophouden als kind van het
licht, volhard in het geloof,
opdat u bij de komst van
de Heer Hem tegemoet
kunt gaan met alle heiligen
in de hemel.'*

Overreiking doopkaars aan volwassen gedoopte

Door het ontvangen van de sacramenten verandert je levensweg in een geloofsweg. In Jezus is God dichtbij ons. Hij is de Zoon van God die ons leven deelde en stierf aan het kruis. Op Pasen is Hij verrezen. Hij heeft de Heilige Geest gegeven als helper. In kracht van die Heilige Geest vieren wij de sacramenten. Sacramenten zijn tekens, in woord en gebaar, die we in Jezus' Naam in de gemeenschap van de Kerk mogen vieren. De sacramenten zijn een geschenk van de verrezen Heer: “de apostelen trokken uit om overal te prediken, en de Heer werkte met hen mee” (Marcus 16, 20). In de sacramenten ontmoeten wij Jezus zelf. De heilige Gregorius de Grote schreef: “Wat zichtbaar was in onze Verlosser is overgegaan in zijn sacramenten.”

Bisschop Van den Hende

DE INITIATIESACRAMENTEN

Dit geloofsboekje gaat over het sacrament van de doop, de eucharistie en het vormsel. Dit zijn de zogeheten ‘initiatiesacramenten’ die de grondslag leggen voor het christelijk leven.

Het sacrament van

DE DOOP

WAT IS HET DOOPSEL?

Het doopsel is het eerste sacrament dat je kunt ontvangen. Het doopsel wordt wel de deur van de sacramenten ('ianua sacramentorum') genoemd. Immers, pas na het ontvangen van het doopsel kun je andere sacramenten ontvangen.

Het doopsel zuivert je van alle zonden die je met je meedraagt (erfzonde) of die je hebt gedaan. Ze worden als het ware van je afgewassen. De pasgedoopte is een nieuwe mens. Het doopsel wordt het 'bad van de wedergeboorte' genoemd: "het oude is voorbij, het nieuwe is al gekomen" (2 Korintiërs 5, 17). De doop geeft je de kiem van eeuwig leven: je mag delen in het nieuwe leven van Jezus die verrezen is. Het doopsel maakt iemand tot lid van de Kerk. Paulus zegt over het doopsel en de gemeenschap van de Kerk: "wij zijn door de doop één enkel lichaam geworden" (1 Korintiërs 12, 13). Een gedoopte is geroepen om met de eigen talenten en gaven mee te helpen aan de opbouw van de Kerk en haar opdracht in de wereld. Petrus zegt: "Laat uzelf als levende stenen voegen in de bouw van de geestelijke tempel" (1 Petrus 2, 5).

Het doopsel is het fundament voor de eenheid van alle christenen. Als een protestant zou willen toetreden tot de Katholieke Kerk dan wordt iemand daarom niet opnieuw gedoopt maar als reeds gedoopte door de zalving van het vormsel in de Kerk opgenomen. Het doopsel is eenmalig want de Heer blijft je trouw, het is onuitwisbaar.

DE BIJBEL

In het evangelie geeft Jezus na zijn verrijzenis aan zijn leerlingen de opdracht om te dopen: "Gaat en maakt alle volkeren tot mijn leerlingen en doopt hen in de naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest, en leert hun te onderhouden alles wat Ik u bevolen heb" (Matteüs 28, 19-20).

Na Pinksteren trekt Petrus rond, in opdracht van de verrezen Heer, om het evangelie aan de mensen bekend te maken: "Bekeert u en ieder van u late zich dopen in de naam van Jezus Christus tot vergeving van uw zonden" (Handelingen 2, 38). De oproep van Petrus bleef niet onbeantwoord: "Die zijn woord

aannamen lieten zich dopen, zodat op die dag ongeveer drie-duizend mensen zich aansloten” (Handelingen 2, 41).

Ook Paulus liet zich dopen na zijn bekering. Eerst was Paulus iemand die Jezus en zijn leerlingen vervolgde en liet doden. Onderweg naar Damascus werd Paulus in een visioen door de verrezen Jezus aangesproken: “waarom vervolgt gij Mij?” (Handelingen 9, 4). Paulus kwam tot geloof en hij liet zich dopen (Handelingen 9, 18b). Een volgeling van Jezus had aan Paulus gevraagd: “Wat aarzelt gij nog? Sta op, laat u dopen en uw zonden afwassen onder aanroeping van zijn Naam” (Handelingen 22, 16).

IN DE LITURGIE

- Het doopsel vindt bij voorkeur plaats op zondag, de dag van de verrijzenis. Wanneer tijdens de eucharistieviering wordt gedoopt, kan de gemeenschap van de parochie erbij worden betrokken en wordt de band duidelijker tussen doopsel en eucharistie. Meestal wordt echter een aparte doopviering gehouden, buiten de eucharistie.
- De viering van het doopsel begint met het ontvangen van

de dopeling(en) en vragen aan de ouders (als kleine kinderen worden gedoopt) of aan de volwassen dopeling zelf. Daarna wordt gelezen uit de heilige Schrift en volgt een korte overweging.

- Na het bidden van de voorbede en het aanroepen van de heiligen, wordt het gebed tegen het kwaad gebeden (exorcismegebed) met handoplegging en zalving met de olie van de geloofsleerlingen.
- Het water wordt gezegend en de afzwering (tegen het kwaad) en de geloofsbelijdenis worden uitgesproken
- Dan wordt de dopeling gedoopt met water, terwijl gezegd wordt: “Ik doop jou in de naam van de Vader, en de Zoon en de Heilige Geest”.
- Na het doopsel volgt de zalving met chrisma op de kruin (bij volwassenen volgt het vormsel: de zalving met chrisma op het voorhoofd). Een wit doopkleed wordt om de schouder(s) van de dopeling gelegd.
- Een doopkaars wordt ontstoken aan de paaskaars en overhandigd aan de dopeling. Bij kleine dopelingen worden vervolgens de oren en de mond aangeraakt: “dat je spoedig Gods woord kunt verstaan en je geloof kunt belijden”.
- Aan het einde wordt het Onze Vader gebeden en volgt de zegen. Eventueel wordt tot slot een danklied bij Maria gezongen.

‘Het geloof dat voor het doopsel vereist wordt, is niet een volmaakt en rijp geloof, maar een beginnend geloof dat geroepen is zich te ontwikkelen. [..] Bij alle gedoopten, zowel kinderen als volwassenen, moet het geloof na het doopsel groeien. Daarom ook viert de Kerk elk jaar in de paasnacht de vernieuwing van de doopbeloften.’

Het sacrament van

HET VORM SEL

WAT IS HET VORMSEL?

Het woord ‘vormsel’ komt van het Oud-Nederlandse woord ‘vroomsel’. Dat betekent ‘sterksel’ (vroom = sterk). Het sacrament van het vormsel is de bekroning van het eerder ontvangen doopsel.

Op bijzondere wijze wordt in het vormsel nog eens de kracht van de Heilige Geest doorgegeven, de sterkte van de Heilige Geest. Het is de bevestiging van het doopsel.

Het vormsel geeft de kracht van de Heilige Geest om te getuigen van Jezus en zijn evangelie, om uit te komen voor je geloof in de levende Heer. De sterkte van de Heilige Geest helpt een christen om in het dagelijkse leven in woord en daad méér te lijken op Christus.

Jezus belooft aan zijn leerlingen van toen en nu: “gij zult kracht ontvangen van de Heilige Geest die over u komt, om mijn getuigen te zijn [...] tot aan het uiteinde der aarde” (Handelingen 1, 8).

DE BIJBEL

De Bijbel spreekt veelvuldig over de bezieling van de Heilige Geest. In het boek Genesis wordt bij de schepping gezegd dat de Geest van God over de wateren zweefde (Genesis 1, 2b).

Beeldend wordt verteld dat God de mens de levensadem in de neus blies (Genesis 2, 7). In psalm 104 wordt over de levenskracht die van God uitgaat gezongen: “zendt Gij uw geest, dan komt er weer leven, dan maakt Gij uw schepping weer nieuw” (vs. 30). Op bijzondere manier ontvingen de profeten de kracht van Gods Geest.

In het Nieuwe Testament zegt de engel Gabriël tot Maria: “De Heilige Geest zal over u komen, de kracht van de Allerhoogste zal u overschaduwen” (Lucas 1, 35). Jezus benadrukt aan het begin van zijn openbare leven dat Hij geheel vervuld is van de Heilige Geest (Lucas 4, 14-21). Later belooft Jezus de Heilige Geest aan zijn leerlingen als trooster en helper (Johannes 14, 25-26), de Geest van de waarheid (Johannes 16, 13). Na zijn

verrijzenis blaast Jezus over zijn leerlingen en zegt: “ontvangt de Heilige Geest” (Johannes 20, 22). Op Pinksteren worden velen bezield door het vuur van de Geest (Handelingen 2, 1-4).

Petrus en Johannes kwamen eens bij mensen die gedoopt waren, maar nog niet de Heilige Geest hadden ontvangen (Handelingen 8, 14-17). De apostelen spraken een gebed over hen uit en legden hun de handen op: de gedoopten ontvingen de Heilige Geest. In deze tekst is sprake van de bekrachtiging van het doopsel door een gave van de Geest die gegeven wordt door handoplegging en gebed.

IN DE LITURGIE

- De bisschop is de eigenlijke bedienaar van het vormsel, de vormheer. Hij kan andere priesters delegeren en aan hen de taak toevertrouwen om het sacrament van het vormsel toe te dienen in zijn plaats.

- Wanneer een volwassene wordt opgenomen in de Kerk en het vormsel meteen na het doopsel plaatsvindt, dan is de pastoor doorgaans de bedienaar van het sacrament van het vormsel.
- Vaak wordt het vormsel toegediend tijdens de viering van de eucharistie, na het houden van de preek.
- De toediening van het vormsel wordt voorafgegaan door de afzwering van het kwaad en de belijdenis van het geloof door de degene die het vormsel gaat ontvangen. Het is de vernieuwing van de geloofsbelijdenis die destijds bij het ontvangen van het doopsel al eens werd uitgesproken.
- Daarna bidt de vormheer met uitgestrekte handen het gebed van de handoplegging om te vragen dat de vormeling de rijke gaven van de Heilige Geest mag ontvangen.
- Vervolgens komt de vormeling naar voren en wordt de naam van de vormeling genoemd.
- Dan zalft de vormheer met de rechterduim de vormeling in kruisvorm op het voorhoofd. Daarbij wordt gezegd: “Ontvang het zegel van de Heilige Geest, de gave Gods.”
- Daarna wordt een vredewens uitgewisseld. De vormheer zegt: “Vrede zij u.” De vormeling antwoordt: “En vrede voor u.”

‘Zij lieten zich dopen in de naam van de Heer Jezus. Nadat Paulus hun de handen had opgelegd, kwam de Heilige Geest over hen.’

Het sacrament van

DE EUCHA RISTIE

WAT IS DE EUCHARISTIE?

De viering van de maaltijd van de Heer wordt vaak de viering van de eucharistie genoemd. De apostel Paulus en het evangelie van Lucas gebruiken in hun bericht over het laatste avondmaal het Griekse werkwoord ‘eucharistein’: dank zeggen. Eucharistie betekent dus dankzegging.

In de overlevering die Paulus doorgeeft in de Korintebrief staat: “dat de Heer Jezus [...] brood nam en na gedankt te hebben, het brak en zei: Dit is mijn Lichaam voor u [...] zo ook na de maaltijd de beker” (1 Korintiërs 11, 23-27). Bij Lucas wordt geschreven dat Jezus brood nam, een dankgebed uitsprak, het brak en het gaf met de woorden: “Dit is mijn Lichaam, dat voor u gegeven wordt; doet dit tot een gedachtenis aan Mij” (Lucas 22, 19).

In het grote dankgebed van de eucharistie danken wij God voor zijn heilsdaden, in het bijzonder voor de menswording van Gods Zoon, zijn leven te midden van de mensen, zijn sterven aan het kruis en zijn opstanding uit de dood.

Paasmysterie

Jezus hield met de apostelen in Jeruzalem het laatste avondmaal. Het jaarlijkse Joodse paasfeest was op komst: “Het paasfeest was op handen. Jezus, die wist dat zijn uur gekomen was om uit deze wereld over te gaan naar de Vader, en die de zijnen in de wereld bemind had gaf hun een bewijs van zijn liefde tot het uiterste toe” (Johannes 13, 1).

Het Joodse paasfeest gedenkt de bevrijding van het volk uit de slavernij van Egypte. Zoals het volk van God in de tijd van Mozes aan de vooravond stond van de uittocht door de Rode Zee naar het beloofde land (Exodus 12-14), zo staat Jezus bij het avondmaal aan de vooravond van zijn tocht door de dood aan het kruis naar het leven, de overtocht naar zijn Vader. In de eucharistie gedenkt de Kerk Christus’ kruisdood en verrijzenis. “De eucharistie is bij uitstek het sacrament van het paasgeheim” (paus Johannes Paulus II).

Gedenken

Jezus zegt: “Doet dit tot mijn gedachtenis” (1 Korintiërs 11, 24). ‘Gedenken’ houdt niet in dat we in de eucharistie alleen met een herinnering bezig zijn uit het verleden. ‘Gedenken’

betekent dat we Christus opnieuw in ons midden ontmoeten en ontvangen, hier en nu. De kruisdood en opstanding van Christus hebben verlossing bewerkt. De verlossing door zijn overwinning op de dood -eens en voor altijd- wordt in de viering van de eucharistie voor ons in het heden geplaatst, present gesteld. In de viering van de eucharistie worden wij door Christus met elkaar verbonden en wordt de gemeenschap van de Kerk door Jezus zelf opgebouwd (communio).

Offer en Maaltijd

In de eucharistie gedenkt de Kerk enerzijds het sterven van Christus aan het kruis. In de viering van de eucharistie wordt zo het kruisoffer van Christus present gesteld. Anderzijds is er sprake van maaltijd houden: "Telkens als gij dit brood eet en de beker drinkt, verkondigt gij de dood des Heren, totdat Hij komt" (1 Korintiërs 11, 26). De gekruisigde en verrezen Heer is onze gastheer en tegelijkertijd ons voedsel. Daarom wordt in de eucharistie niet alleen gesproken van tafel (maaltijd), maar ook van altaar (offer). Door onze deelname aan de eucharistie worden wij verbonden met de opgestane Heer en krijgen wij deel aan zijn overwinning op de dood. Wij krijgen deel aan zijn leven.

DE BIJBEL

In de evangeliën van Matteüs, Marcus en Lucas wordt bericht over het laatste avondmaal van Jezus met zijn leerlingen. Op de avond voor zijn lijden en kruisdood nam Jezus brood, sprak een zegenbede of dankgebed uit, brak het brood en gaf het aan zijn leerlingen en zei: dit is mijn lichaam. Hij nam de beker en zei: dit is mijn bloed

(Matteüs 26, 26-29, Marcus 14, 22-25, Lucas 22, 15-20).

Het Johannes evangelie bericht ook over de laatste maaltijd van de Heer. Bij Johannes wordt uitgebreid verteld van de voetwassing door Jezus tijdens die maaltijd. Jezus zegt: "als Ik, de Heer en Leraar, uw voeten heb gewassen, dan behoort ook gij elkaar de voeten te wassen. Ik heb u een voorbeeld gegeven, opdat gij zoudt doen zoals Ik u gedaan heb"

(Johannes 13, 14-15).

Het oudste getuigenis in het Nieuwe Testament vinden we bij Paulus (1 Korintiërs 11, 23-26). De Kerk heeft vanaf haar begin gehoor gegeven aan de oproep van de Heer zoals deze

verwoord is in het bijbels getuigenis. In Handelingen staat te lezen over de eerste christenen: “Zij legden zich ernstig toe op de leer der apostelen, bleven trouw aan het gemeenschappelijk leven en ijverig in het breken van het brood en in het gebed” (Handelingen 2, 42).

IN DE LITURGIE

- De viering van de eucharistie begint met een kruisteken en een begroeting.
- Ter voorbereiding op de viering wordt een schuldbelijdenis gebeden. Dat betekent dat we samen ten overstaan van God onze zonden erkennen en in vertrouwen vragen om Gods ontferming en barmhartigheid.
- Na de opening en voorbereiding wordt gelezen uit de heilige Schrift. Het woord van God is voedsel voor ons geloofsleven: de tafel van het Woord Gods (Vaticanum II, Dei Verbum nr. 21).
- Op doordeweekse dagen zijn er twee schriftlezingen met een tussenzang, doorgaans een psalm. Op zondagen en hoogfeestdagen zijn er drie lezingen.
- De laatste lezing uit het evangelie wordt staande beluisterd uit eerbied; in het evangelie is Jezus zelf aan het woord.
- Daarna volgt een preek, waarin de betekenis van de lezingen wordt uitgelegd. Het woord van God wordt als het ware gebroken om het verstaanbaar te maken.
- Daarna is het moment om samen de geloofsbelijdenis uit te spreken (op zon- en hoogfeestdagen) en de voorbede te bidden.
- Na de viering van het woord van God, begint de viering van het sacrament van Jezus' Lichaam en Bloed.
- In het eucharistisch gebed neemt de priester het brood en de kelk met wijn en spreekt de woorden van Jezus uit: “dit is mijn Lichaam dit is mijn Bloed.” Brood en wijn veranderen in het Lichaam en Bloed van Christus.
- Alvorens Jezus' Lichaam en Bloed te ontvangen in de communie, wordt het Onze Vader gebeden en aan ieder de vrede van Christus toegewenst.
- De eucharistieviering sluit af met de zegen en de weg-zending: gaat nu allen heen in vrede!

‘Heer, geestelijk voedsel hebben wij genoten. Wij vragen U: leer ons, door onze deelname aan de eucharistie, het aardse naar waarde te schatten en bedacht te zijn op het hemelse.’

DE KATHOLIEKE KERK KENT ZEVEN SACRAMENTEN

De sacramenten van de christelijke initiatie:
het doopsel, het vormsel & de eucharistie

De sacramenten ten dienste van
de geloofsgemeenschap:
het huwelijk & de wijding

De sacramenten van genezing:
de ziekenzalving & boete en verzoening

*De sacramenten zijn werkzame tekens
van de levende Heer, Jezus Christus.*

Een uitgave van het bisdom Rotterdam
bureau@bisdomrotterdam.nl | 010 281 5171
www.bisdomrotterdam.nl

€ 0,10